PALATUL REGAL DIN CALEA VICTORIEI

Dr. Ştefania Ciubotaru
Muzeul Naţional Cotroceni

În peisajul reşedinţelor familiei regale române Palatul Regal din Calea Victoriei ocupă fără îndoială un loc privilegiat. După abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza, noul principe ales de Locotenenţa Domnească - Carol de Hohenzollern-Sigmaringen va fi instalat de generalul Nicolae Golescu în casa familiei Golescu, pentru a-i servi drept reşedinţă. Prinţul Carol va locui aici până în 1885, când a luat hotărârea transformării acesteia, alcătuirea proiectelor noului palat fiind încredinţată arhitectului francez Paul Gottereau.[593]

Noul palat regal construit de Paul Gottereau era o reşedinţă demnă de rangul suveranilor români. O descriere foarte detaliată a palatului a lăsat-o Ulysse de Marsillac în cartea sa dedicată Bucureştiului, evocare cu atât mai preţioasă cu cât interioarele palatului au fost distruse de incendiul din 1926 şi reconstruite în cu totul alt stil de către regele Carol al II-lea şi arhitectul Nicolae Nenciulescu în anii '30.

„*De cătăva vreme însă* - scria Marsillac - *palatul a suferit o transformare, pe cât a fost posibil şi azi este un edificiu potrivit pentru şeful statului. Faţada cu coloane şi basoreliefuri este acoperită de un strat gros vopsit în ulei de culoare gri. Curtea este luminată noaptea de numeroase lampadare cu gaz. Un peron destul de înalt, prost protejat de o marchiză îngustă de tablă duce spre uşa mare, care descoperă în mod fericit, noile decoraţiuni ale palatului. Toate sculpturile din lemn vechi de stejar care constituie principalele ornamente ale palatului sunt opera domnului Martin Stöhr, un artist renumit pe care principele Carol I l-a adus din marele ducat Baden şi l-a instalat la Bucureşti, într-un atelier foarte bine dotat, întreţinut pe cheltuiala Alteţei Sale. În afara gărzii de onoare, un elveţian în livrea domnească, un negru îmbrăcat într-un elegant costum oriental şi câţiva valeţi de Curte stau mereu la intrarea palatului. Holul este împodobit cu câteva tablouri reprezentând imagini din Constantinopol şi peisaje din România. La stânga se află camera aghiotanţilor, care serveşte şi de sală de aşteptare; la dreapta, cabinetul mareşalului Curţii şi birourile cancelariei princiare. Cabinetul de lucru al prinţului Carol I este decorat sobru şi cu mult bun gust. Lambriurile de stejar ieşite din mâna lui Stöhr sunt scoase în evidenţă de câteva tablouri, printre care - pe un şevalet de stejar cu blazonul Casei de Hohenzollern - portretul A.S.R., mama principelui României; alte portrete de familie, câteva albume fac din acest cabinet de lucru un loc de refugiu al amintirilor din patria natală şi ale copilăriei principelui Carol. În acest cabinet, ca şi în micul salon de alături se pot admira bronzuri artistice, panoplii, ornamente orientale, tablouri reprezentând mai ales privelişti şi scene din România, opere ale artiştilor români*"[594].

După moartea regelui Carol I în octombrie 1914, Palatul Regal din Calea Victoriei

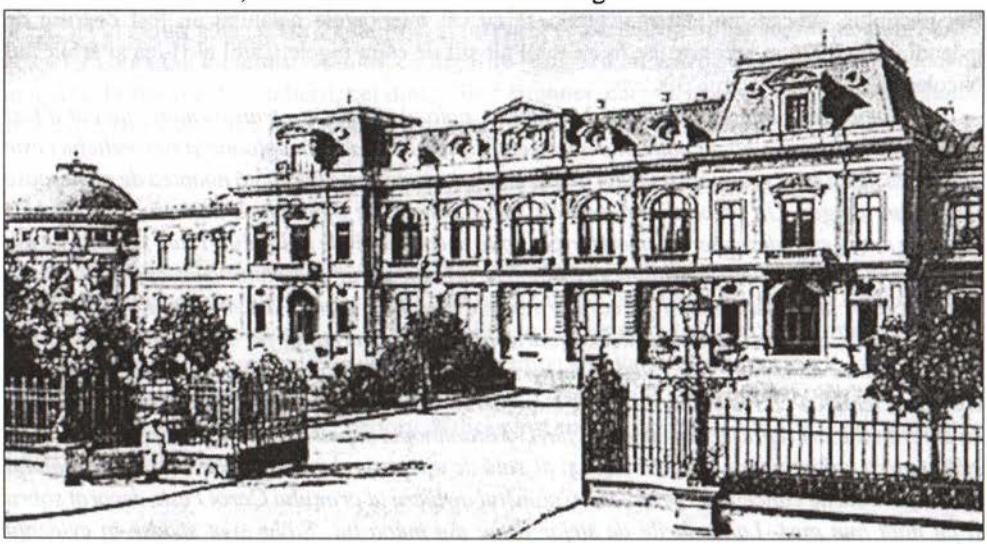
593 Grigore Ionescu, *op. cit.*, p. 32, 34, 35

594 Ulysse de Marsillac, *Bucureştiul în veacul al XIX-lea*, Ediţie de Adrian Silvan Ionescu, Bucureşti, Edit. Meridiane, 1999, p. 165-168

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

a devenit reşedinţa oficială a moştenitorului tronului, regele Ferdinand. În anul 1920 valoarea totală a clădirii palatului era de 4.940.532 lei şi cuprindea palatul cel vechi cu anexele şi aripile nou construite cu toate instalaţiile de încălzire centrală, iluminat electric, conducte, băi, telefoane şi toate decoraţiunile interioare şi exterioare, afară de uşile şi ferestrele lucrate de firma Stöhr şi care erau asigurate separat în contul regelui. La valoarea totală a clădirii se adăuga suma de 249.468 lei, reprezentând valoarea diferitelor îmbunătăţiri efectuate în ultimii ani: baie, ascensor, aparate pentru sterilizarea apei; suma de 259.740 lei reprezentând valoarea totală a manejului şi grajdurilor noi; 120.000 lei valoarea totală a remizelor pentru trăsuri şi 181.500 lei valoarea totală a Casei Wachmann.[595] În ceea ce priveşte ascensorul de la Palatul Regal, acesta a fost montat de firma „Stigler" recunoscută pentru calitatea ascensoarelor produse.[596]

În cursul anului 1924, mareşalul Curţii Regale, generalul Paul Angelescu, cerea ministrului Agriculturii şi Domeniilor să-şi dea acordul să se mai adauge un etaj Palatului Regal din Calea Victoriei, deoarece era imperios necesar, dat fiindcă la diferite solemnităţi şi serbări saloanele palatului deveniseră neîncăpătoare. Adăugându-se încă un etaj se puteau obţine încă două mari săli de recepţie, plus apartamente pentru oaspeţi şi personal. Costul acestei lucrări era estimat la suma de 16.000.000 lei, sumă ce urma să fie înscrisă în bugetul anului 1925.[597]

Palatul Regal din Calea Victoriei şi-a menţinut aspectul anterior şi arhitectura interioară până în noaptea de 7/8 decembrie 1926, când un incendiu a distrus întregul Corp Central, care cuprindea: sala tronului, saloanele regale de recepţii, sala de festivităţi, sala prânzurilor de gală, deteriorându-se parţial şi intrarea de recepţie şi scara de onoare.[598] De la nivelul parterului în sus distrugerea a fost totală, iar zidurile aveau crăpături în toată grosimea bolţilor de cărămidă. Casa Regală, prin generalul

595 D.A.N.I.C., Fond Casa Regală - Regele Ferdinand, dos. 48/1920, f. 28
596 Idem, dos. 40/1920, vol. I, f. 114
597 Idem, dos. 27/1924, f. 71, 72
598 D.A.N.I.C., Fond Castele şi Palate - Palatul Regal din Calea Victoriei, dos. 108/1932, f. 1

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

Paul Angelescu a luat primele măsuri pentru a se asigura construcția rămasă în picioare, construind un acoperiș provizoriu și închizând golurile existente. Regele Ferdinand și regina Maria au cerut ca palatul să fie adaptat noilor cerințe ale Coroanei României, stabilindu-se punctele esențiale ale programului de reconstrucție: să se mărească sala tronului, sala de festivități și sala prânzurilor de gală; să se creeze o sală de recepție mai mică la primul etaj al aripii Corpului de Gardă, cu intrarea independentă, având în același timp acces spre scara de onoare; să se adauge un etaj cu mici apartamente pentru găzduirea oaspeților de marcă. Aceste transformări și adăugiri trebuiau să fie realizate păstrând vechile fundații, cel puțin la Corpul Central, păstrând cât mai multe elemente din vechea scară de onoare, cât mai mult posibil din zidăria parterului, schimbându-se însă dispoziția și forma golurilor și menținând nivelul planșeurilor primului etaj.[599]

Executarea lucrărilor de reconstrucție a fost începută de Casa Regală în 1927, iar la 15 mai 1928, prin decizia Ministerului Agriculturii și Domeniilor, lucrările de refacere ale palatului au fost preluate de minister, întrucât priveau un domeniu al statului. Lucrările începute de regele Ferdinand în decembrie 1926 au fost terminate de fiul său, regele Carol al II-lea în 1940, desfășurându-se în cinci etape distincte, fiecare având specificul său, datorat arhitecților care au condus întreaga operațiune. Prima etapă s-a desfășurat în perioada decembrie 1926 - 15 mai 1928, când lucrările au fost încredințate arhitectului Karel Liman. Etapa a doua s-a desfășurat între 15 mai 1928 - 13 iunie 1931, etapă în care lucrările s-au făcut direct de către Ministerul Agriculturii și Domeniilor, prin Serviciul Tehnic, sub îndrumarea arhitectului șef Nicolae Nenciulescu. Etapa a treia, 13 iunie 1931 - 15 martie 1932, a fost aceea în care lucrările au fost conduse de o comisie formată din Ministerul Agriculturii și Domeniilor, mareșalul Palatului și arhitectul șef al ministerului, Nicolae Nenciulescu. În etapa a patra, 15 martie 1932 - 28 ianuarie 1937, lucrările au fost conduse de arhitectul Arthur Lorenz - arhitect șef al Palatului Regal, iar în etapa a cincea, 28 ianuarie 1938 - 6 septembrie 1940, lucrările au fost trecute unei comisii compusă din: Cicero Gorciu - secretar general al Ministerului Agriculturii și Domeniilor, în calitate de președinte și arhitect Nicolae Nenciulescu - arhitectul șef al Ministerului Agriculturii și Domeniilor, arhitect State Ciortan - arhitectul șef al Ministerului Finanțelor și N. Dăscălescu din Direcția Contabilității Ministerului Agriculturii și Domeniilor ca membrii. Conducerea lucrărilor a fost încredințată arhitectului Nicoale Nenciulescu până la 1 iunie 1938, când a demisionat, după care lucrările au fost trecute unui birou tehnic alcătuit la început din arhitect C. Spreitzer, arhitect Mario Stoppa și inginer C. Mateescu. În septembrie 1938 arhitectul C. Spreitzer a fost înlocuit cu arhitectul N. Lupu din Ministerul Agriculturii și Domeniilor.[600]

În primele două etape, începând din 1927 s-a aprobat prin Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 412/1927 deschiderea unui credit extraordinar de 10.000.000 lei, lucrările urmând a se executa din acest credit *„pe cale de regie sau prin bună învoială"*[601], sub controlul Casei regelui Ferdinand. Din acest credit s-a plătit de către Administrația Casei Regale, firmei „Axerio", pentru lucrări de construcție, suma de 6.039.370 lei, iar firmei „Vulcan", pentru

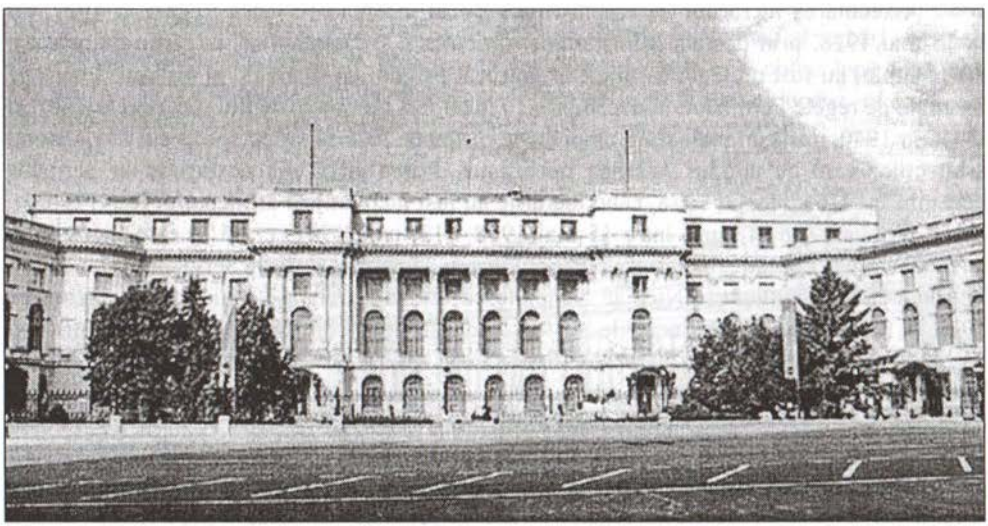
599 *Ibidem*, f. 1 f/v
600 Idem, dos. 156/1943, f. 7, 8
601 Idem, dos. 108/1932, f. 2

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

grinzi de fier, suma de 1.342.800 lei.[602] Restul din creditul de 10.000.000 lei a fost utilizat de Casa Regală pentru tâmplăria provizorie a părților incendiate, reparații urgente la grajdurile atinse de foc, plata personalului tehnic şi furnituri în valoare de 2.617.830 lei.[603]

În cursul anului 1928, prin decizia Ministerului Agriculturii şi Domeniilor, datată 15 mai 1928, lucrările de reconstrucție au fost preluate de către acest minister şi încredințate diferitelor firme, prin licitații publice. Prin Jurnalul Consiliului de Miniştri nr. 1873/1928 s-a aprobat devizul în valoare de 31.500.000 lei, iar în urma licitației din cursul lunii august 1928, executarea lucrărilor a fost încredințată antreprizei inginer Emil Prager.

În anul 1929 s-au acordat opt credite lunare a 2.000.000 lei, în total 16.000.000, sumă cheltuită cu lucrările de reconstrucție, furnituri şi personal, pentru ca, în 1930, din aceeaşi sumă acordată de 16.000.000, să se cheltuiască numai 5.294.156 lei.[604]

După revenirea regelui Carol al II-lea, acesta a luat decizia să mai adauge o aripă nouă, aripii vechi aflată în reconstrucție în urma incendiului din 1926, aripă numită Ateneu şi care urma să adăpostească noul Corp de Gardă al palatului. Menționăm că aripa veche a palatului cuprindea saloanele regale de recepții, sala de festivități, sufrageria regală, intrarea de recepție şi scara de onoare, plus apartamentele istorice locuite de regele Carol I şi regina Elisabeta.

În anul 1931, prin Jurnalul Consiliului de Miniştri nr. 309/1931 s-a acordat un credit de numai 6.000.000 lei, din care s-a ordonanțat Administrației Casei Regale suma de 500.000 lei pentru lucrări urgente de amenajări în aripa veche locuită de regele Carol al II-lea. În ceea ce priveşte costul lucrărilor executate, furniturile, plata personalului, conform contractelor şi aprobărilor, acesta s-a ridicat la suma de 2.095.920 lei.[605]

În baza Jurnalului Consiliului de Miniştri nr. 661/iunie 1931 s-a instituit o comisie compusă

602 *Ibidem*
603 *Ibidem*
604 *Ibidem*, f. 2 v
605 *Ibidem*

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

din Ministerul Agriculturii şi Domeniilor, mareşalul Casei Regale, arhitectul şef al Ministerului Agriculturii şi Domeniilor, comisie care avea însărcinarea de a conduce lucrările de reconstrucţie ale Palatului Regal, în regie, prin bună învoială sau prin licitaţie restrânsă. Valoarea situaţiilor de plată şi a lucrărilor executate aprobate de comisie în anul 1931 şi până în luna mai a anului 1932 a fost de 20.780.681 lei. Legat de totalul creditelor acordate până la finele anului 1931, acesta a fost de 106.000.000 lei, din care s-au scăzut sumele rămase statului prin încheierea anilor bugetari: 20.952.143 lei -1928 şi 10.705.844 lei - 1930. Astfel, suma reală a creditelor a fost de 74.342.013 lei, sumă din care s-au cheltuit 61.218.614 lei.[606]

Din vara anului 1931 şi până la 15 martie 1932 s-a desfăşurat cea de-a treia etapă a lucrărilor de reconstrucţie şi construcţie a aripii noi, prilej cu care generalul C. Ilasievici - mareşalul palatului a cerut ca acestea să fie încredinţate unor firme recunoscute. Ca urmare, Gh. Ionescu-Siseşti, ministrul Agriculturii şi Domeniilor şi Constantin Argetoianu, ministrul Finanţelor au semnat un decret în acest sens, cu următoarea motivaţie: *„Palatul Regal este o construcţie de artă. Lucrările urmează să fie date spre executare specialiştilor şi artiştilor recunoscuţi din ţară sau străinătate"*.[607]

Sub semnul acestor noi sugestii guvernamentale a început a patra etapă, 15 martie 1932 - 28 ianuarie 1937, decisivă în construcţia Palatului Regal. Beneficiind de o finanţare masivă din partea statului - 430.000.000 lei - lucrările au fost în mare parte finalizate, pe 18 aprilie 1936 făcându-se recepţia generală a întregii construcţii.[608] Lucrările executate în această etapă au fost: lucrări de construcţie în interiorul Corpului Central, dărâmări zidărie de cărămidă şi beton, scări, tencuieli şi lucrări de pavaje în curte, realizate de antrepriza inginer Emil Prager în valoare de peste 35.000.000 lei.[609] Aceeaşi antrepriză inginer Emil Prager a mai realizat şi reconstrucţia aripii Creţulescu în valoare de 34.000.000 lei, ca şi lucrările în piatră la faţada aceleeaşi aripi şi la tunelul de ţevi în valoare de peste 25.000.000 lei. Lucrările de încălzire cu apă caldă, încălzire şi răcire cu aer condiţionat, canalizări şi alimentări cu apă caldă şi rece, instalaţii sanitare, maşini, cazane, pompe, compresoare au fost realizate de antrepriza Emil Lupescu, în valoare de peste 91.000.000 lei. Lucrările de decoraţiuni interioare şi mobilierul au fost realizate de "Casa Maple & Co." din Paris şi s-a ridicat la suma de 125.000.000 lei. O altă firmă furnizoare de mobilier pentru Palatul Regal a fost firma „Laurenţiu Lengyel" care s-a ocupat şi de lucrările de remontare a lambriurilor şi tavanelor din lemn în camerele ce formau apartamentele istorice din aripa Creţulescu şi anume: dormitorul şi biblioteca reginei Elisabeta, biroul regelui Carol I, holul, biroul regelui Carol al II-lea, scara atelierului de pictură, tavan şi lambriuri în biblioteca mare,[610] în valoare de 2.400.000 lei

Lucrările de fierărie (ferestre, portaluri, uşi, rampe de scări) au fost realizate de firmele „Haug", „Schwartz - Hautmont" din Paris, „Bobocescu", „Fichet", „Peter Feld", „Repal" şi „Brandt" din Paris în valoare de 17.000.000 lei, în timp ce lucrările în bronz au fost realizate de firmele „V. V. Răşcanu", „F. Rocca" şi „Armando Ricordini" în valoare de peste 600.000 lei. [611]

606 *Ibidem*, f. 3
607 apud Narcis Dorin Ion, *op. cit.*, p. 82
608 *Ibidem*
609 D.A.N.I.C., Fond Castele şi Palate - Palatul Regal din Calea Victoriei, dos. 156/1943, f. 55
610 Idem ,dos 127/1938 - 1942, f. 142
611 *Ibidem*

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

Mai scumpă (5.000.000 lei) a fost lăcătuşeria artistică realizată de firma Fontaine din Paris.[612]

Instalaţiile electrice şi de telefoane în valoare de 13.000.000 lei au fost realizate de firmele „Siemens - Schuckert", „G. Sănătescu", „Societatea Generală de Gaz şi Electricitate, Electro - Naţional", aparatele fiind livrate de „Dura S.A."[613] Societatea de telefoane a montat instalaţia telefonică în palat, în timp ce firma „Scherer" a instalat două aparate cinematografice şi un ecran de proiecţie, într-o sală special amenajată, regele Carol al II-lea fiind un mare cinefil, după cum uşor se observă şi din jurnalul său.

Palatul a fost dotat şi cu ascensoare furnizate şi montate de firmele „Stigler" şi „Fraţii Porn", în timp ce bucătăria a fost utilată cu instalaţii moderne livrate de firmele „R. Gaiser", frigoriferele electrice fiind furnizate de firma „Brown & Boveri".[614]

Lucrările în marmură au fost realizate de sculptorul italian Gemme Santalena, iar faianţa şi gresia au fost montate de atelierul „Salzberger & Gronen", la un preţ de 3.000.000 lei, în timp ce firmele „Ottone & Marchetti" şi „Barta & Stözbach" s-au ocupat cu vopsitoria în ulei şi zugrăvelile decorative (5.000.000 lei).[615]

Candelabrele din bronz aurit şi lustrele au fost furnizate de „Maison Bagues" din Paris la un preţ de 4.000.000 lei, geamurile din cristal pentru tot palatul fiind oferite de societăţile „O.V.O.C." şi „N.I.C.O." pentru suma de 6.500.000 lei. S-au executat şi lucrări de tapiţerie de către atelierele „G. Ionescu" şi „ Iosef Tupy & Thum", iar orga reginei Elisabeta a fost restaurată de către Einschenk un artist din Braşov.[616]

De o deosebită frumuseţe erau lucrările de decoraţie interioară (pictură şi sculptură) realizate de artişti români renumiţi precum: Artur Verona, Henri Catargi, Iosif Iser, Nicolae Tonitza, Theodor Pallady, Rudolf Scheweitzer-Cumpăna, Francisc Şirato, Dumitru Ghiaţă, Gheorghe Petraşcu, D. Stoica, Cecilia Cuţescu - Stork, Cornel Medrea, Constantin Baraschi, Ion Jalea, Dimitrie Ştiubey, Marius Bunescu, Ştefan Popescu. Acum au fost amenajate definitiv încăperile Corpului Central: sala de serbări, sala tronului, sala argintăriei, micul salon, micul teatru, marea sală de mese, camera de fumat şi scara de onoare.[617]

Palatul Regal din Calea Victoriei a fost inaugurat la 1 ianuarie 1935, la orele 10.00 în prezenţa regelui Carol al II-lea, a reginei Maria şi a membrilor guvernului, noua sală a tronului având pereţii împodobiţi cu portretele regilor Carol I şi Ferdinand, pictate de Aurel Bordenache, în timp ce plafonul era opera Ceciliei Cuţescu - Stork.[618]

Ultima etapă în construcţia Palatului Regal a început la 28 ianuarie 1937 şi s-a încheiat în septembrie 1940, lucrările fiind coordonate de o comisie condusă de Cicero Gorciu. În primăvara anului 1939, Secretariatul General al Casei Regale cerea comisiei construcţiilor Palatului Regal să ia măsuri ca şantierele să fie organizate din timp, astfel încât în ziua de 15 martie 1939 să se înceapă activitatea. De asemenea, se cerea din Înalt Ordin ca lucrările aripii noi (Ateneu) să fie accelerate, astfel ca porţiunea de clădiri începute în toamna anului 1938, până în strada Ştirbey Vodă, să fie complet ridicată şi îmbrăcată în piatră până la data de 1 mai

612 *Ibidem*
613 *Ibidem*
614 *Ibidem*
615 apud Narcis Dorin Ion, *op. cit.*, p.83
616 *Ibidem*
617 *Ibidem*
618 *Ibidem*, p. 84

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

1939. În acest timp urma să fie abordat şi restul clădirii astfel ca întreaga aripă să fie terminată şi îmbrăcată în piatră până la data închiderii şantierelor în toamna anului 1939.[619]

Concomitent cu construcţia aripii Ateneu urma să se pornească construcţia bisericii, a gardului împrejmuitor, completarea şi terminarea aripii Cretzulescu, începerea şi terminarea clădirilor de la staţia de montă.[620] Raportul inginerului Emil Prager la 4 septembrie 1939 arăta însă problemele întâmpinate în realizarea celor două aripi ale Palatului Regal (Ateneu şi Cretzulescu) ca şi în ceea ce priveşte dărâmarea unor clădiri şi împrejmuirea palatului. Astfel, la aripa Ateneu într-o primă fază s-a reuşit a se ridica aripa noului Corp de Gardă, executându-se şi placajul de piatră, pentru care a fost prevăzut termenul de 30 iulie 1939. În cea de-a doua fază, lucrările au fost suspendate aproape complet timp îndelungat din lipsă de planuri şi modificarea celor date, nepredarea terenului vecin expropriat, cota greşită a fundaţiilor, stabilirea nivelelor diferitelor planşee, în timp ce controlul impus în cursul lunii iunie 1939 pentru lucrările de beton armat şi modificarea proiectelor a provocat întârzieri de 3 - 4 săptămâni.

La aripa Cretzulescu raportul inginerului Emil Prager arăta faptul că situaţia lucrărilor interioare de finisaj începute în 1937 nu a fost încă verificată şi că zilnic se cer modificări verbale, fără a se da nimic în scris, în timp ce realizarea faţadei de piatră era îngreunată de lipsa planurilor.[621] Cu toate greutăţile întâmpinate, şeful Biroului Tehnic al construcţiilor Palatului Regal - arh. N. Lupu - aducea la cunoştinţa secretarului general al Casei Regale la 16 septembrie 1939, stadiul lucrărilor şi măsurile luate de Biroul Tehnic pentru realizarea lor. Astfel, au fost aprobate planurile de execuţie ale sufrageriei etajului III, realizarea tavanelor, a parchetului, ca şi a decoraţiei interioare. Pentru piscină şi camerele anexe a fost aprobat proiectul de decoraţie al „Casei Maple", în bună parte întrebuinţându-se gresia colorată. În ceea ce priveşte etajul II cu apartamentele regale, decoraţia arhitectonică a fost fixată indicându-se şi detaliile posibile într-un plan de execuţie: coloane, pilaştri, bolţi şi arcuri. Proiectele de instalaţii au fost întocmite de trei firme de specialitate: „Carrier", „Anemostat", şi „Sulzer" ţinându-se seama de decoraţia arhitectonică a planurilor. În baza acestei indicaţii „Casa Sulzer" s-a oferit şi a întocmit din timp, înainte de executarea lucrărilor de zidărie, planuri pentru fiecare etaj astfel încât să se evite spargerile ulterioare. Tot acum trebuiau începute şi studiile complementare de decoraţii interioare, pentru realizarea acestora putând fi alese două posibilităţi: 1) angajarea unei case de decoraţii străine aşa cum s-a procedat şi pentru restul palatului, soluţie poate mai indicată mai ales în ceea ce priveşte realizarea, întrucât cea mai mare parte a materialului de decoraţie trebuia procurat din afară; 2) întocmirea proiectelor de decoraţie în ţară, eventual cu unul sau doi specialişti din străinătate. În ceea ce priveşte canalizarea tunelului curţii, aceasta era în curs de execuţie ca şi proiectul împrejmuirii.

Alături de lucrările de construcţie ale palatului, o deosebită atenţie s-a acordat încăperilor anexe. Aşadar, în raportul său arh. N. Lupu se referă şi la faptul că bucătăriile electrice au fost comandate ca şi un număr de 80 de răcitoare necesare păstrării în siguranţă a alimentelor pentru mesele regale. Mobilierul bucătăriilor a fost comandat la 24 august 1939 Casei „Fichet". Boxele pentru grajduri s-au comandat la „Casa Haug" la 15 iulie 1939, iar boxele pentru dormitoarele comune de asemenea la „Casa Fichet". Mobilierul sălii de

619 D.A.N.I.C., Fond Castele şi Palate - Palatul Regal din Calea Victoriei, dos. 135/1939, f. 3

620 *Ibidem*

621 D.A.N.I.C., Fond Castele şi Palate - Palatul Regal din Calea Victoriei, dos. 136/1939, f. 8

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

harnaşamente a fost comandat „Casei Saron" din Paris, în timp ce centrala telefonică şi posturile telefonice au fost oferite de „Societatea Anonimă Română de Telefoane" la 29 iulie 1939. Urma şi amenajarea atelierului de potcovărie şi de tâmplărie, în timp ce instalaţia de calorifer era deja montată, iar cea electrică s-a comandat la „Casa Siemens - Schuckert", care se obliga a instala un tablou provizoriu până la aducerea din străinătate a celui definitiv.[622]

Aşadar, în ultima etapă a lucrărilor de construcţie ale Palatului Regal s-a realizat aripa Ateneu - devizul lucrărilor fiind în prima tranşă de 39.000.000 lei iar în a doua tranşă de 104. 331.130 lei, ca şi definitivarea reconstrucţiei în aripa Cretzulescu, unde se aflau şi camerele istorice locuite de regele Carol I, regina Elisabeta şi regele Ferdinand. Acestea au fost asigurate de Societatea de Asigurare „ Dacia - România" şi anume: biblioteca mare - 10.690.000 lei, biroul regelui Carol I - 1.346.000 lei, biroul adjutanţilor - 2.170.000 lei, biroul regelui Ferdinand - 1.690.000 lei, sala de suvenire - 2.165.000 lei, dormitorul regelui Carol I - 2.508.000 lei, biblioteca reginei Elisabeta - 1.622.000 lei, salonul de pictură al reginei Elisabeta - 450.000 lei, salonul oval - 200.000 lei, în total 23.426.000 lei.[623]

Tot în această etapă s-au amenajat şi grajdurile din strada Virgiliu şi s-au efectuat o serie de demolări de imobile din jurul Palatului Regal şi anume: demolarea imobilelor Wappner, Hotel Imperial şi Mircan din vânzarea cărora s-a obţinut suma de 800.000 lei, sumă încasată de comisia condusă de arhitectul Gorciu; demolarea imobilelor din strada Câmpineanu colţ cu strada Sf. Ionică (biserica Sf.Ionică Moldoveni cu casele parohiale, tipografia Carmen Sylva şi două imobile foste proprietatea arhiducesei Ileana), din a căror vânzare s-a încasat suma de 320.000 lei de către casieria Palatului Regal; a imobilului Ghica - Comăneşti, suma încasată fiind de 400.000 lei; a imobilelor C. şi P. Ganciu suma încasată de Casa Regală fiind de 450.000 lei; a imobilelor din strada Câmpineanu şi strada Luterană din vânzarea cărora s-a obţinut suma de 750.000 lei, sumă încasată de Casieria Bunurilor Private ale regelui Carol al II-lea; clădirile Imobiliară, a vechii cazărmi, a Casei Roşii (fosta şcoală a marelui voievod Mihai) şi a Corpului de Gardă, noua construcţie a Corpului de Gardă fiind executată odată cu Corpul Central de către firma Prager.[624]

După abdicarea regelui Carol al II-lea, Palatul Regal din Calea Victoriei a trecut în folosinţa noului rege Mihai servindu-i de asemenea ca reşedinţă oficială. Deoarece construcţia palatului era aproape încheiată, prin ordinul din 11 decembrie 1940 al Comandamentului Apărării Antiaeriene a Teritoriului s-a format o comisie pentru studiera amplasării unui adăpost aerian în incinta palatului, care să poată oferi tânărului suveran siguranţă deplină în cazul unui bombardament. Deoarece întreaga operaţiune de reconstrucţie şi construcţie a Palatului Regal a necesitat sume destul de mari de bani, în iulie 1942, din ordinul conducătorului statului, mareşalul Ion Antonescu s-a format o comisie alcătuită din prof. ing. Gh. Nicolau - inspector general şi Aurel L. Vidraşcu - procuror la Curtea de Apel Bucureşti, pentru a ancheta neregulile săvârşite în construirea palatului. Au fost interogaţi antrepenorii şi arhitecţii ce au executat lucrările, precum şi miniştrii care au aprobat fondurile necesare construcţiei, întocmindu-se un raport de peste 350 de pagini. S-a calculat şi suma totală cheltuită cu reconstrucţia palatului: 1.607.095.306 lei, din care 773.907.558 lei fiind subvenţii

622 *Ibidem*, f. 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53

623 D.A.N.I.C., Fond Castele şi Palate - Palatul Regal din Calea Victoriei, dos. 138/1939, f. 7, 8, 9

624 Idem, dos. 156/1943, f. 209, 210

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

acordate de Ministerul de Finanţe.[625] Deşi suma cheltuită pentru reconstrucţia şi construcţia acestui palat a fost foarte mare s-a obţinut totuşi un edificiu fastuos şi elegant ale cărui saloane fuseseră pictate şi decorate de unii dintre cei mai mari maeştrii ai artei româneşti. De aceea se impune prezentarea câtorva saloane ale palatului, aşa cum erau ele între anii 1938 - 1940. Aşadar, palatul în formă de „U" se desfăşura în jurul unei curţi de onoare şi avea două intrări principale, ambele dispuse pe aripa centrală, una fiind intrarea regelui şi a doua intrarea demnitarilor. Ambele intrări conduceau în două mari holuri precedate fiecare de câte un vestibul. Holul din stânga de formă octogonală era realizat în stil neo-bizantin conducând la „scara invitaţilor", construită din marmură galbenă de Siena, scară care mergea până la etajul al III-lea deservind apartamentele regale. Holul din dreapta sau holul oficial era de formă pătrată şi deservea scara de onoare sau scara voievozilor, conducând pe de o parte la sala tronului, iar pe de altă parte la sala de mâncare, întinsă între cele două holuri de la parter. Pe pereţii holurilor erau o serie de tablouri precum: „Cetatea Albă", „Castelul Foişor", picturi ale lui Francisc Şirato, portretul regelui Carol I de Schwartz şi „Coasta de Argint" de Nicolae Tonitza.

Sala de mâncare era concepută în stil englezesc „Adams" şi avea plafonul împărţit în 25 de cupolete tratate în chip de chesoane, care serveau şi ca reflectoare pentru iluminarea indirectă a sălii. Pardoselile erau făcute din marmură franceză şi belgiană; şemineele din marmură românească de Ruşchiţa, iar uşile din bronz turnat şi forjat şi din acajou masiv. Mobilierul era din lemn de nuc, iar scaunele erau îmbrăcate în parte în piele de culoare albastră, culoarea predominantă şi a covorului. Pereţii sălii erau acoperiţi cu tablouri pictate de Iser şi Rudolf Schweizer - Cumpăna. Sala prânzurilor era legată de un elegant bar-fumoar ai cărui pereţi erau lambrisaţi cu lemn african „peroba". Barul avea un şemineu, iar pe pereţi erau picturi ale lui Dimitrie Ştiubei.

Scara voievozilor care începea din holul oficial era construită din marmură de Cararra a scării de onoare a vechiului palat. Pornind cu o singură rampă largă al cărei început era flancat de doi stâlpi susţinând câte o coroană de bronz argintat şi patinat „antic", scara voievozilor se desprindea la jumătatea înălţimii în două braţe care conduceau pe un larg palier în faţa holului care preceda Sala Tronului. Casa scării era limitată la etaj de o galerie de coloane dispuse câte două în adâncime, care susţinea o cupolă decorată cu o pictură alegorică reprezentând „Unirea tuturor românilor", operă a pictorului Verona. Pe friză erau realizate câteva medalioane cu chipurile celor mai mari voievozi şi regi ai românilor, basoreliefuri de C. Medrea.

La etajul I al aripii din dreapta a palatului se afla teatrul particular al regelui Carol al II-lea. Teatrul avea pereţii ca şi uşile lambrisaţi cu lemn de lămâi şi avea 112 locuri. Plafonul lucrat în stuc de culoare gălbuie cuprindea la mijloc o mare pictură modernă pe oglindă şi sticlă, operă a pictorului francez Max Ingrand. Loja regală avea pereţii capitonati cu mătase, iar fotoliile din lemn de acajou erau îmbrăcate în pluş de aceeaşi culoare.

Sala tronului se afla la etajul I al aripii centrale a palatului având în stânga salonul particular al regelui şi anume Salonul verde al cărui plafon era împodobit cu o pictură reprezentând „Restaurarea de la 8 iunie 1930". În sala tronului uşile erau încadrate de patru coloane monolitice de marmură românesacă de Ruşchiţa cu o înălţime de 5 m. Deasupra

625 apud Narcis Dorin Ion, *op. cit.*, p.88

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro

uşii centrale se afla stema ţării, iar în dreapta şi în stânga deasupra uşilor laterale se aflau portretele regilor Carol I şi Ferdinand I de Aurel Bordenache. Tronul - un baldachin compus dintr-o cupolă ridicată pe patru coloane aurite, cu capiteluri de vulturi - era aşezat într-o absidă semicirculară ridicată cu două trepte deasupra sălii. Plafonul sălii tronului era împodobit cu o frescă reprezentând „Artele", operă a Ceciliei Cuţescu - Stork. În spatele tronului de o parte şi de alta a absidei, se găseau două camere: un salon de odihnă al regelui şi o capelă în stil romanico-bizantin, decorată cu coloane din marmură de Ruşchiţa.

Sala argintăriilor avea pereţii îmbrăcaţi în partea de sus cu acajou mat ceruit, iar în partea de jos cu oglinzi, în timp ce pe plafon era pictat „Zodiacul", pictură de Jean Dupas.[626]

În toate saloanele Palatului Regal se aflau importante opere de artă, în special picturi vechi de mare valoare. Din cele 214 tablouri aparţinând Coroanei României, la Palatul Regal din Calea Victoriei se aflau 20 de tablouri, valoarea lor ridicându-se la 700.250 lei aur.[627]

SUMMARY

The Romanian Royal Palace in the Calea Victoriei St. has a privileged place among the residences of the Romanian family. The palace was build starting with 1885, according to the plans of the architect Paul Gottereau. The new palace was worthy of a royal residence. The palace was inaugurated on January 1935, in the times of King Ferdinand and Queen Mary. The palace maintained its originary aspect till the night of 7/8 of September 1926, when a fire destroyed the whole central part of the building.

626 Grigore. Ionescu, *op. cit.*, p. 35, 36, 37, 38, 40, 42

627 D.A.N.I.C., Fond Castele şi Palate - Palatul Regal din Calea Victoriei, dos. 99/1928, f. 72

www.muzeulbucurestiului.ro / www.cimec.ro